

DOI 10.31651/2524-2660-2021-4-37-43
ORCID 0000-0002-3704-8126

НІЧУГОВСЬКА Лілія Іванівна

докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки та спеціальної освіти,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
e-mail: lilia-nichugovska@ukr.net

ORCID 0000-0001-8708-3117

НІКОЛЕНКО Людмила Миколаївна

кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри педагогіки та спеціальної освіти,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
e-mail: L.nikolenko1@gmail.com

ORCID 0000-0002-8885-710X

ЛИПА Володимир Олександрович

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
e-mail: v.lipa@ukr.net

УДК 378.018.8.011.3-051.376]:001.895(045)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ
СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ: МОЖЛИВОСТІ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Розглянуто теоретичні засади підготовки та виховання майбутніх педагогів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів в сфері спеціальної освіти. На основі визначення концептуальних засад актуальною стає проблема формування здатності майбутнього вчителя перебудувати систему власної педагогічної діяльності з урахуванням соціально значущих цілей та нормативних обмежень, аналізувати, створювати та впроваджувати інновації, що позитивно впливають на розвиток інклюзивної освіти.

Досліджено теоретичні засади впливу інноваційної діяльності в сфері спеціальної освіти на основі використання можливостей тренінгових технологій, що зумовлюють використання й апробацію спеціальних підходів до навчання з метою включення в освітній процес усіх, у тому числі і осіб з особливими освітніми потребами.

Виділено найбільш дієві парадигми інтерпретації тренінгових технологій в професійній підготовці майбутніх вчителів до інноваційної діяльності в сфері спеціальної освіти, що дозволяє реалізувати необхідні умови розвитку їхнього самоусвідомлення як гарантії професійного успіху.

Ключові слова: *інноваційна діяльність; спеціальна освіта; професійна готовність; тренінгові технології.*

Постановка проблеми. У «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» зроблено акцент на проблемах, що заважають розбудові національної системи освіти, серед яких «повільне здійснення гуманізації, екологізації та інформатизації системи освіти, впровадження у навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій» та «неготовність певної частини працівників освіти до інноваційної діяльності», а серед очікуваних результатів «підготовка та виховання педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу...» [1]. За цих умов актуалізується проблема щодо готовності студентів магістратури, майбутніх педагогів

до інноваційної діяльності взагалі і в сфері спеціальної та інклюзивної освіти зокрема.

Усвідомлення значущості цього процесу актуалізує потребу у педагогах нового типу, здатних до соціально-педагогічної діяльності з високим рівнем інтегральної компетентності та професійної мобільності в процесі магістерської підготовки. Останнє обумовлено проблемою інклюзивного навчання, в основі якої – пошуки раціональних шляхів реалізації можливостей для дітей з особливими освітніми потребами (ООП) навчатися у закладах загальної освіти за власною освітньою траєкторією. При цьому особлива увага акцентується на соціально-педагогічних аспектах інклюзії в Новій українській школі, зокрема на організації освітнього та корекційно-розвивального процесу для учнів з ООП з урахуванням питань адаптаційного характеру їх освітнього середовища на основі домінування принципу педагогічної взаємодії «викладач-студенти магістратури» в контексті розвитку інтегральної компетентності фахівців спеціальної освіти [2].

Доцільно зазначити, що інтегральна компетентність розглядається нами як риса особистості майбутнього педагога, тоді як розвиток інтегральної компетентності – це стан, що раціонально поєднує у своєму змісті творчі здібності, можливості до створення нового або перетворення раніше пізнаного, здатність до прийняття певної соціальної позиції з відповідною системою цінностей, спрямованість на само зміни при необхідності усвідомлення сенсу нової сфери діяльності, виявленні вибірковості, рефлексії та вольової саморегуляції. Одночасно це складне особистісне утворення студента магістратури виступає важливою характеристикою його здатності до інноваційної діяльності.

У цьому контексті доцільним є звернення до Європейського досвіду професійної підтримки вчителів в інклюзії [3]. Перш за все наголошується на необхідності змін у сьогоднішніх школах, і не лише щодо інклюзії, а й щодо змін у способах викладання, основ викладання та поглядів на те, що таке освіта і куди вона веде і як пов'язана із оцінюванням унікальності кожного учня у гетерогенному колективі класу та школи.

Не менш важливим у цьому контексті є практика дорадчого кола, яке формує унікальну можливість для інклюзії, у колі усі рівні, а життєвий досвід кожного має важливе значення, особливо для виховання цінностей та їх повторного відкриття у сьогоденні.

Саме тому, вимога щодо ціннісного виховання починає впроваджуватись і до навчальних програм та предметів. Напри-

клад, йдеться про предмети ціннісної освіти при навчанні студентів магістратури, майбутніх педагогів.

Тема цінностей активно з'являється у дисциплінах: громадське виховання, соціальна педагогіка, етика, естетичне виховання, психологія та ін. Особлива увага в Європейському досвіді присвячена змінам у підготовці фахівців спеціальної освіти в напрямку інклюзивного підходу та подоланні бар'єрів, які перешкоджають ефективній інклюзії [4]. Останнє є актуальним і для Української системи освіти і потребує особливої уваги щодо розвитку фахових компетентностей студентів магістратури, здатних до вирішення актуальних завдань у сфері спеціальної підготовки, забезпечення високої якості навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами та корекційно-розвивальної роботи з ними.

Не менш важливим у цьому аспекті є здійснення викладацької та інноваційно-пошукової діяльності з дотриманням норм наукової етики й академічної доброчесності. Таке соціальне замовлення до результатів підготовки майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в галузі соціальної освіти обумовлює перегляд підходів до організації навчального процесу у вищій школі на основі інтенсивного використання інтерактивних методів навчання, які надають особливу можливість одночасно обговорювати незрозумілі моменти, дискутувати, аналізувати, закріплювати отримані знання, приймати ефективні рішення, вдосконалювати свої навички, вміння та компетентності.

Реалізація схожого підходу виступає потужним стимулом для постійного педагогічного пошуку нових методів і технологій навчання, що можуть бути ефективно адаптовані до формування інклюзивної компетентності в сфері спеціальної освіти. Однією з таких перспективних технологій є тренінг в професійній підготовці майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі.

Мета статті. Розкриття сутності тренінгових технологій як ефективного засобу формування професійної готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в сфері спеціальної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагому методичну базу для сучасних досліджень у вивчення питання підготовки майбутніх педагогів в сфері спеціальної освіти до інноваційної діяльності та виявлення можливостей тренінгових технологій у цьому процесі створили багато науковців і провідних фахівців в різних галузях (О. Леонт'єв, Д. Мілнер, Дж. Тер-

нер, П. Шихирьов, О. Арканова, Л. Фомічова). Зокрема, освітні аспекти навчання дітей з особливими освітніми потребами як одного із напрямків інклюзивного навчання, а також пошуку ефективних шляхів організації проведення корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку, в загальноосвітньому просторі досліджували науковці А. Колупаєва, С. Миронова, В. Синьов, Н. Софій, Н. Шматко та ін.

Особлива увага науковців спрямована на висвітлення проблеми емоційно-поведінкових порушень в осіб з інтелектуальною недостатністю в українській психолого-педагогічній науці та впровадження програми корекції порушень емоційного розвитку учнів індивідуальної форми навчання з розумовою відсталістю (В. Синьов, Ю. Бистрова, В. Коваленко, А. Бистров).

Останнє співзвучно результатам аналізу зарубіжної наукової літератури щодо інтересу до формування інклюзивної компетентності педагогів у різних країнах: N.S. Baldiris (Іспанія); D.G. Sampson (Австралія); J. Mazgon, K. Jeznic (Словенія); P. Zervas (Греція) та ін. [5].

У багатьох дослідженнях наголошується на необхідності цілеспрямованої підготовки майбутніх фахівців до інновацій в інклюзивному середовищі, що пов'язане перш за все з активним процесом створення, поширення нових методів і засобів для вирішення дидактичних завдань та обумовлене рівнем готовності студентів магістратури до гармонійного поєднання традиційних та нестандартних прогресивних технологій і форм забезпечення освітнього процесу.

Водночас, не зважаючи на суттєві зрушення в контексті теми дослідження, багато питань потребують наукових розвідок. Зокрема, нерозв'язаними залишаються питання, що обумовлені певними суперечностями:

- між потребою Нової української школи у вчителів, здатних забезпечити якісне навчання, виховання та розвиток школярів різних нозологічних груп (порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, інтелектуальної нерозвиненості та ін.) та недооцінкою актуальності підготовки студентів до реалізації системи психолого-педагогічного супроводу, соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в умовах освітньої інклюзії;

- між потребою освітньої практики в кваліфікованих фахівцях з високим рівнем інклюзивної компетентності та недостатньо науковою розробленістю забезпечення їх-

ньої професійної підготовки в процесі навчання в магістратурі;

- між потенційними можливостями процесу професійної підготовки студентів в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО для здійснення професійної діяльності у сфері спеціальної освіти та недооцінювання у цьому процесі тренінгів як форм інтерактивного навчання, метою якого є розвиток компетентності міжособистісної та професійної поведінки у спілкуванні [6].

Необхідність розв'язання виявлених протиріч, недостатній рівень теоретичної та практичної розробленості зазначеної проблеми актуалізували вибір теми дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведений контекст-аналіз з проведення дослідження засвідчує, що в процесі модернізації вищої освіти, переходу на багаторівневу систему підготовки фахівців, майбутніх педагогів за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» передбачено набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних діагностичних, реабілітаційних, консультативно-просвітницьких і корекційних проблем у галузі спеціальної освіти, оволодіння методологією корекційно-педагогічної діяльності.

При цьому в обіг вводиться поняття «інтегральна компетентність магістра» як здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері спеціальної (корекційної) освіти або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та /або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог й обумовлює певний рівень програмних результатів навчання. До останніх належать глибокі знання про організацію, нормативно-правове забезпечення спеціальних установ, закладів для дітей та дорослих осіб із порушенням психофізичного розвитку, інклюзивних закладів освіти, навчально-реабілітаційних, інклюзивно-ресурсних центрів тощо [7].

Не менш важливим у цьому контексті є розуміння сучасних тенденцій спеціальної (корекційної педагогіки і психології, спеціальної дидактики, методики корекційного навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку та застосування професійних знань у практичній педагогічній діяльності корекційного педагога при вирішенні навчальних, виховних, корекційних та науково-методичних завдань із урахуванням нозології порушення, вікових індивідуальних особливостей конкретних психолого-педагогічних ситуацій. Водно-

час, особлива увага повинна бути звернена на опанування магістрантами уміння аналізувати професійно значущі проблеми й приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів [8].

Останнє обумовлює розвиток особистісно орієнтованих технологій як провідної тенденції сучасних інноваційних змін в сфері підготовки студентів магістратури в галузі спеціальної освіти, що спрямовані на розширення практики використання таких методів навчання, які дозволяють за достатньо короткий термін забезпечити глибокий рівень опанування магістрантами професійних компетентностей і в той же час створити для них психологічно комфортне середовище, що здатне оперативно реагувати на виклики часу та зміни в сфері освіти.

Для успішного введення в інклюзивну практику різноманітних інновацій та для реалізації поставлених перед ним завдань педагог повинен мати необхідний рівень професійної компетентності та професіоналізму. Сьогодні все більшу популярність набуває такий метод навчання майбутніх педагогів, як тренінг. Аналіз наукових джерел засвідчує що, науковці, педагоги та дослідники освітніх інновацій визнають тренінгові технології одним із найбільш дієвих засобів підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності.

У педагогічному словнику наукова дефініція «тренінг» розглядається як форма інтерактивного навчання, метою якого є розвиток міжособистісної та професійної поведінки. Тренінг має свої атрибути. До них відноситься тренінгові групи; тренінгове коло; спеціально обладнане приміщення та приналежності (фліпчарт, маркери); тренер; правила групи; атмосфера взаємодії та спілкування; інтерактивні методи навчання; структура тренінгового заняття; оцінка ефективності тренінгу.

Виділяють декілька парадигм інтерпретації вищезначеного поняття:

– тренінг як тренування, в результаті якого відбувається формування вмінь та навичок ефективної поведінки;

– тренінг як своєрідна форма дресури; тренінг як форма активного навчання, метою якого, перш за все є передача психологічних знань, а також розвиток деяких вмінь та навичок;

– тренінг як метод створення умов для саморозкриття учасників та самостійного пошуку ними способів вирішення власних педагогічних проблем [9].

Тренінг – це одночасно не лише нестандартний процес пізнання себе, а й інших; спілкування; ефективна форма опанування знаннями; інструмент для формування

умінь і навичок; форма розширення досвіду. Як правило, студенти в захваті від тренінгових методів, тому що ці методи перетворюють процес навчання в захоплююче дійство. Під час тренінгових занять створюються умови для досягнення професійної ідентичності майбутніх фахівців, підвищення впевненості в собі, розвитку компетентності та власної гідності, здійснюється формування адекватного образу успішного професійного майбутнього із виявленням та актуалізацією особистісних ресурсів.

Тренінгові технології є ключовим елементом системи інтерактивних методів навчання. Наукові дослідження засвідчують, що метою використання тренінгових технологій в ЗВО є формування спеціальних вмінь та навичок студентів на основі вже одержаних знань, що характеризують специфіку професійної діяльності майбутнього фахівця та рівня його професіоналізму.

Особливої уваги в контексті нашого дослідження набуває усвідомлення специфіки використання тренінгів в професійній підготовці майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в сфері спеціальної освіти, тому що тренінг дозволяє реалізовувати необхідні умови розвитку професійного та особистісного самоусвідомлення, що виступає певним гарантом їхнього професійного успіху в майбутньому.

Під час тренінгу створюється неформальна, невимушена атмосфера спілкування, що відкриває перед групою декілька варіантів розвитку та вирішення проблеми. При цьому тренінг забезпечує комфортний простір для активізації пізнавальної та розумової діяльності майбутніх фахівців, формування їх професійної готовності до інноваційної діяльності в інклюзивному просторі.

Доцільно зазначити, що в основі тренінгів лежить взаємодія суб'єктів освітнього процесу на основі мотивованості та зацікавленості учасників цим процесом, щирості та довіри, толерантності, партнерства та співробітництва.

Останнє сприяє розвитку ефективності навчального процесу студентів магістратури, що виявляється у:

– розвитку таких аспектів їхньої навчальної діяльності як планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль;

– суттєвому збільшенні обсягу виконаної роботи за один і той же проміжок часу;

– формуванні вмінь щодо співпраці;

– усвідомленні мотивів навчання та розвитку гуманних стосунків між учасниками;

– високій результативності у формуванні необхідних професійних компетентностей майбутніх педагогів.

Ураховуючи особливості тренінгів та базуючись на дослідженнях науковців, вважаємо, що саме проведення навчальних тренінгів в процесі магістерської підготовки дозволяє не лише залучити учасників до взаємодії, а й сформуванню відповідних умінь та навичок, вибудувати позитивні взаємовідносини, створити доброзичливу атмосферу. Зміст тренінгів повинен бути спрямованим на вироблення навичок у майбутніх педагогів вступати у взаємодію в інклюзивному освітньому середовищі з суб'єктами педагогічної діяльності, тактовно й цілеспрямовано вести з ними бесіду, враховуючи їхні інтереси та потреби намагатись зрозуміти мотиви вчинків та поведінки, знаходити індивідуальний підхід і прогнозувати їх розвиток [6].

До основних форм роботи, які можуть бути використані в ході проведення тренінгу, найбільш поширені є такі як: інформаційне повідомлення, міні-лекція, мозковий штурм, рольова гра, робота у малих групах, групові дискусії (круглий стіл, засідання експертної групи, форум) тощо.

Доцільно зазначити, що в науковій літературі існує й дещо інша точка зору щодо усвідомлення суті цієї інновації, яка відносить тренінг до методу ігрового моделювання педагогічних, навчальних, професійних, життєвих ситуацій з метою розвитку фахової компетентності, формування та вдосконалення професійних та особистісних якостей, вмінь та навичок майбутнього фахівця, підвищення адекватності самосвідомості та поведінки шляхом включення студентів магістратури в тренінгові ситуації в ролі або учасників або глядачів.

Водночас найбільш актуальними тренінгами підготовки майбутніх педагогів сфери спеціальної освіти є тренінг тайм-менеджменту, тренінг цілепокладання, тренінг управління конфліктом, тренінг впевненості в собі, тренінг для створення команди.

Усе вищевказане дозволяє розглядати тренінгові технології як засіб професійної підготовки майбутніх педагогів сфери спеціальної або інклюзивної освіти не лише у розв'язанні чітко визначених завдань, а й як формування вмінь вербалізації власних почуттів, думок, ідей, конкретизації бажань та прагнень в контексті більш чіткого усвідомлення своєї власної «Я-концепції» та «Я-концепції інших».

У цьому контексті особливої ваги набуває визначення особистісних бар'єрів спілкування в навчально-тренінговій та професійно-орієнтованій ситуації, опанування особистісного професійного досвіду шля-

хом використання оберненого зв'язку як класичної компоненти навчання в групі тренінгу. Одержана інформація на основі міжособистісної взаємодії дозволяє магістрантам проаналізувати та оцінити діяльність одногрупників, адекватно сприймати та диференціювати власні уявлення щодо себе як про майбутнього вчителя, визначити оптимальні способи розв'язання складних або традиційних педагогічних ситуацій в сфері інклюзії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи викладене на основі аналізу, систематизації та узагальнення джерелознавчої літератури нами було висвітлено теоретичні засади підготовки та виховання майбутніх педагогів, студентів магістратури, здатних працювати на засадах інноваційних підходів в сфері спеціальної освіти.

Усвідомлення значущості цього процесу актуалізує потребу у педагогах нового типу, здатних до соціально-педагогічної діяльності з високим рівнем інтегральної компетентності та соціально-педагогічної мобільності. Останнє передбачає визначення концептуальних засад формування фахових компетентностей як складових інтегральної на основі результатів навчання здобувачів вищої освіти, а саме знань, умінь, комунікації та автономії і відповідальності. Зокрема, фахова компетентність як здатність розуміти новітні тенденції у спеціальній освіті, прогнозувати їх потенційні наслідки та моделювати сучасний освітній процес із урахуванням досягнень учнів передбачає оволодіння ґрунтовними знаннями предметної галузі з належним використанням фахової термінології під час застосування на практиці. Не менш важливими у цьому аспекті є уміння здійснювати експертизу освітнього середовища, спеціальної літератури, нормативних положень, а також приймати обґрунтовані рішення на основі опанованих фахових знань у нових умовах або у незнайомому середовищі.

Доцільно звернути увагу на формування здатності у студентів магістратури на творче переосмислення системи власної навчальної діяльності з урахуванням соціально значущих цілей та нормативних обмежень, з активною участю у створенні та впровадженні інноваційних проектів, що позитивно впливають на розвиток інклюзивної освіти.

Останнє передбачає орієнтування у новітніх змінах законодавства щодо освіти осіб з ООП та знання закономірностей і сучасних досягнень у практичній роботі з дітьми, розумінні ролі особистості педагога у цьому процесі.

Досліджено теоретичні засади впливу інноваційної діяльності в сфері спеціальної освіти на основі застосування тренінгових

технологій, охарактеризовано сутність тренінгу як засобу розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів до інклюзивного навчання дітей з ООП. Науково обґрунтовано вибір саме компетентнісного підходу в тренінговій роботі. Визначено основні методи організації тренінгу – метод проблематизації та дедукції; виділено три блоки: вступний, основний та заключний. Основний блок – проблеми технології організації навчання дітей з ООП в інклюзивному освітньому середовищі розділено на тематичні інформаційні міні-лекції та практичні завдання для самостійного виконання. При цьому особлива увага спрямована на рефлексійний етап шляхом опанування техніками рефлексії щодо професійної діяльності, проявляти емпатію, толерантне ставлення до осіб з ООП та спілкування з учасниками освітнього процесу.

Перспективою подальших розвідок має стати проблема більш предметного дослідження процесу підготовки міждисциплінарної команди вихователів, вчителів, асистентів вчителя, логопедів та спеціальних психологів для спільної роботи в інклюзивному середовищі. Одна із ефективних форм такої підготовки, що дозволить підвищити професійну компетентність членів команди в сфері інклюзивної освіти, – організація тренінгів.

Список бібліографічних посилань

1. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.htm>/.
2. Нічуговська Л.І., Ніколенко Л.М. Педагогічний менеджмент у розвитку інтегральної компетентності майбутніх фахівців галузі спеціальної освіти в умовах магістратури. *Актуальні питання корекційної освіти*: збірник наукових праць / за ред. М.К. Шеремет. Кам'янець-Подільський: видавець Ковальчук О.В., 2020. Вип. 16. Том 2. С. 188–201.
3. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. *Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітніх навчальних закладах*: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2007. 458 с.
4. Драйден Г., Вос Д. Революція в навчанні. *Навчити світ навчатися по-новому*. URL: <http://www.athens.Kiev.ua/revolution/>.
5. Sampson D. Developing teachers' competences for designing inclusive learning experiences. *Educational Technology and Society*, 2016. 19(1). P. 17–27.
6. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право на інноваційне суспільство*. 2015. №1.(4). С. 27–33.
7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посібник. Київ: ТОВ «Агентство Україна», 2019. 300 с.
8. Стандарт Вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – ступеня бакалавра – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта. Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 16.06.2020 р. № 799.
9. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ, 1997. 375 с.
10. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: методичні рекомендації / укладач О.М. Шевчук. Умань, 2010. 37 с.

References

1. On the National Strategy for Education Development in Ukraine until 2021. Approved by the Decree of the President of Ukraine of June 25, 2013 № 344/2013. Retrieved from www.president.gov.ua/documents/15828.htm/
2. Nichugovskaya, L.I., Nikolenko, L.M. (2020). Pedagogical management in the development of integrated competence of future specialists in the field of special education in the conditions of master's degree. *Current issues of collection education: a collection of scientific papers*. In M.K. Sheremet (Ed.). Kamianets-Podilskyi: Publisher Kovalchuk O.V., 16(2): 188–201.
3. Kolupaeva, A.A. (2007). Experience in implementing inclusive education in European countries. *Pedagogical bases of integration of schoolboys with features of psychophysical development in general educational institutions*: monograph. Kyiv: Pedagogical Thought. 458 p.
4. Dryden, G., Bos, D. (2016). The revolution in learning. *Teach the world to learn in a new way*, 19(1): 17–27. Retrieved from www.athens.Kiev.ua/revolution/.
5. Sampson, D. (2016). Developing teachers' competences for designing inclusive learning experiences. *Educational Technology and Society*, 19(1): 17–27.
6. Bistrova, Yu.V. (2015). Innovative teaching methods in higher education in Ukraine. *The right to an innovative society*, 1(4): 27–33.
7. Poroshenko, M.A. (2019). Inclusive education: textbook. manual. Kyiv: Agency Ukraine. 300 p.
8. Standard of Higher Education of Ukraine of the first (bachelor's) level of higher education – bachelor's degree – in the field of knowledge 01 Education/Pedagogy specialty 016 Special education. Approved and put into effect by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 16.06.2020. №799.
9. Goncharenko, S.U. (1997). Ukrainian pedagogical dictionary. Kyiv. 375 p.
10. Organization and methods of socio-pedagogical training: methodological recommendations (2010). In O.M. Shevchuk (Compiled). Uman. 37 p.

NICHUGOVSKA Lilia

Doctor Sciences in Pedagogy, professor, Professor of the Department of Pedagogy and Special Education, Oles Honchar Dnipro National University

NIKOLENKO Lyudmila

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Head of the Department of Pedagogy and Special Education, Oles Honchar Dnipro National University

LIPA Vladimir

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of Pedagogy and Special Education, Oles Honchar Dnipro National University

PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR INNOVATIVE ACTIVITIES IN THE FIELD OF SPECIAL EDUCATION: OPPORTUNITIES FOR TRAINING TECHNOLOGIES

Summary. Theoretical principles of training and education of future teachers who are able to work on the basis of innovative approaches in the field of special education are considered. Based on the definition of conceptual foundations, the problem of forming the ability of future teachers to restructure their own pedagogical activi-

ties taking into account socially significant goals and regulatory constraints, analyze, create and implement innovations that positively affect the development of inclusive education. Theoretical bases of influence of innovative activity in the field of special education on the basis of use of possibilities of the training technologies leading

to use and approbation of special approaches to training for the purpose of inclusion in educational process of all, including persons with special educational needs are investigated.

The purpose. Disclosure of the essence of training technologies as an effective means of forming the professional readiness of future teachers for innovative activities in the field of special education. The most effective paradigms of interpretation of training technologies in professional training of future teachers for innovative activities in the field of special education are highlighted, which allows to realize the necessary conditions for the development of their self-awareness as a guarantee of professional success.

Results. Theoretical bases of influence of innovative activity in the field of special education on the basis of application of training technologies are investigated, the essence of training as means of development of professional competence of future teachers to inclusive training of children with special educational needs (SEN) is characterized. The choice of the competence approach in training work is scientifically substantiated. The main methods of training organization are determined – the method of problematization and deduction; there are three blocks: introductory, main and final. The main block – the problems of technology of organization of education of children with SEN in an inclusive educational environment is divided into thematic information mini-lectures and practical tasks for self-implementation. At the same time, special attention is paid to the reflection stage by mastering the techniques of reflection on professional activities, to show empathy, tolerance towards people with disabilities and communication with participants in the educational process.

Originality. Summarizing the above on the basis of analysis, systematization and generalization of source literature, we highlighted the theoretical foundations of training and education of future teachers, graduate stu-

dents, able to work on the basis of innovative approaches in the field of special education.

Awareness of the importance of this process highlights the need for teachers of a new type, capable of socio-pedagogical activities with a high level of integrated competence and socio-pedagogical mobility. The latter involves defining the conceptual basis for the formation of professional competencies as components of the integral on the basis of learning outcomes of higher education, namely knowledge, skills, communication and autonomy and responsibility. In particular, professional competence as the ability to understand the latest trends in special education, predict their potential consequences and model the modern educational process based on student achievement involves mastering thorough knowledge of the subject area with proper use of professional terminology in practice. Equally important in this aspect are the ability to examine the educational environment, special literature, regulations, as well as to make informed decisions based on the acquired professional knowledge in new conditions or in unfamiliar environments.

Conclusion. The theoretical analysis of the basic concepts revealed that one of the urgent problems of Ukrainian society at the present stage is the demand for integration of children with special educational needs by creating appropriate conditions for quality inclusive education. The prospect of further research should be a more substantive study of the process of preparing an interdisciplinary team of educators, teachers, teaching assistants, speech therapists and special psychologists to work together in an inclusive environment. One of the effective forms of such training, which will increase the professional competence of team members in the field of inclusive education, is the organization of trainings.

Keywords: innovation activity; special education; professional readiness; training technologies.

Одержано редакцією 12.11.2021
Прийнято до публікації 26.11.2021